

УДК 657.422.1

Гаврікова А. В.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ КРЕДИТНИМИ РЕСУРСАМИ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

Прийняття рішення з кредитування комерційними банками об'єктів економіки є складовою їх фінансового менеджменту, але має стратегічне значення для розвитку держави. Оптимальний вибір пріоритетних напрямків кредитування сприяє розвитку певного сектору економіки і дозволяє комерційним банкам підвищити конкурентоспроможність.

Актуальність дослідження забезпечення кредитними ресурсами реального сектору підтверджено на державному рівні з прийняттям Закону України «Про Державну програму економічного і соціального розвитку України на 2010 рік» (Антикризова програма) від 20.05.2010 р. [1]. Обґрунтування рішень у цій програмі було здійснено шляхом аналізу фактичний дій суб'єктів фінансових відносин. Наприклад, у 2009 році відбувається вплив коштів фізичних і юридичних осіб з банківської системи, який досяг 30 млрд гривень (8,8 %) у порівнянні з даними, що знаходилися на рахунках на початок кризи. У результаті дослідження спеціалісти визначили фактори, що спричинили слабкість банківської системи: переорієнтація банків у передкризові роки на споживче кредитування (частка кредитів, наданих населенню, починаючи з кінця 2004 року і до початку кризи (серпень-вересень 2008 року) зросла у 2,2 рази – до 37 відсотків від загального обсягу кредитів); стимулювання саме валютного кредитування (частка кредитів, номінованих в іноземній валюті, на початок вересня 2008 року становила 51 відсоток від їх загального обсягу); невідповідність строків залучених депозитів та наданих кредитів.

Дослідження за питань кредитування реального сектору економіки здійснюють сучасні науковці О. Ф. Андросова, І. М. Боярко, Л. Л. Гриценко, І. В. Михайлова та інші [2–3].

Мета дослідження – розкрити сучасний стан фінансування реального сектору економіки і представити пропозиції щодо визначення обсягів кредитування суб'єктів господарювання і фізичних осіб.

Завданнями дослідження є: розкрити сутність кредитування реального сектору економіки; представити проблематику кредитування суб'єктів господарської діяльності; розробити показники, які б виступали барометром з прийняття рішення при кредитуванні комерційними банками.

Реальний сектор економіки – це сектор економіки, що пов'язано безпосередньо з матеріальним виробництвом, отриманням прибутку і поповненням бюджету [4]. Згідно переліку напрямків галузей економіки, що визначаються при акредитації органів з оцінки відповідності визначено 39 галузей [5], з них, до реального сектору економіки належать 28.

Сьогодні банки цікавить обсяги кредитування фізичних і юридичних осіб у перспективі. Проведемо аналіз динаміки ВВП, обсягів кредитування суб'єктів господарської діяльності та фізичних осіб на основі даних, представлених в табл. 1 [6], рис. 1. Виходячи з того, що суб'єктом господарської діяльності є підприємство, установа, організація (їх філія, представництво, відділення) незалежно від форми власності, іноземна юридична особа (її філія, представництво, відділення), фізична особа – суб'єкт підприємницької діяльності, що здійснює господарську діяльність на митній території України [7].

Фактично, здійснюючи кредитування суб'єктів господарської діяльності відбувається відтворення ВВП і з'являється можливість отримання прибутку банків шляхом надання позикових коштів фізичним особам. Оцінка динаміки ВВП і обсягів кредитування свідчить, що між ними існує пряма залежність: чим більше обсяг ВВП, тим більше обсяги кредитування надають суб'єктам господарювання і фізичним особам.

Таблиця 1

Динаміка ВВП і обсягів кредитування в Україні

Роки	ВВП, млн грн	Кредити, надані суб'єктам господарської діяльності, млн грн	Кредити, надані фізичним особам, млн грн
2000	170070	18216	941
2001	201490	26564	1373
2002	225810	38189	3255
2003	267344	57957	8879
2004	345113	72875	14599
2005	441542	109020	33156
2006	544153	167661	77755
2007	720731	276184	153633
2008	948056	472584	268857
2009	914720	474991	222538

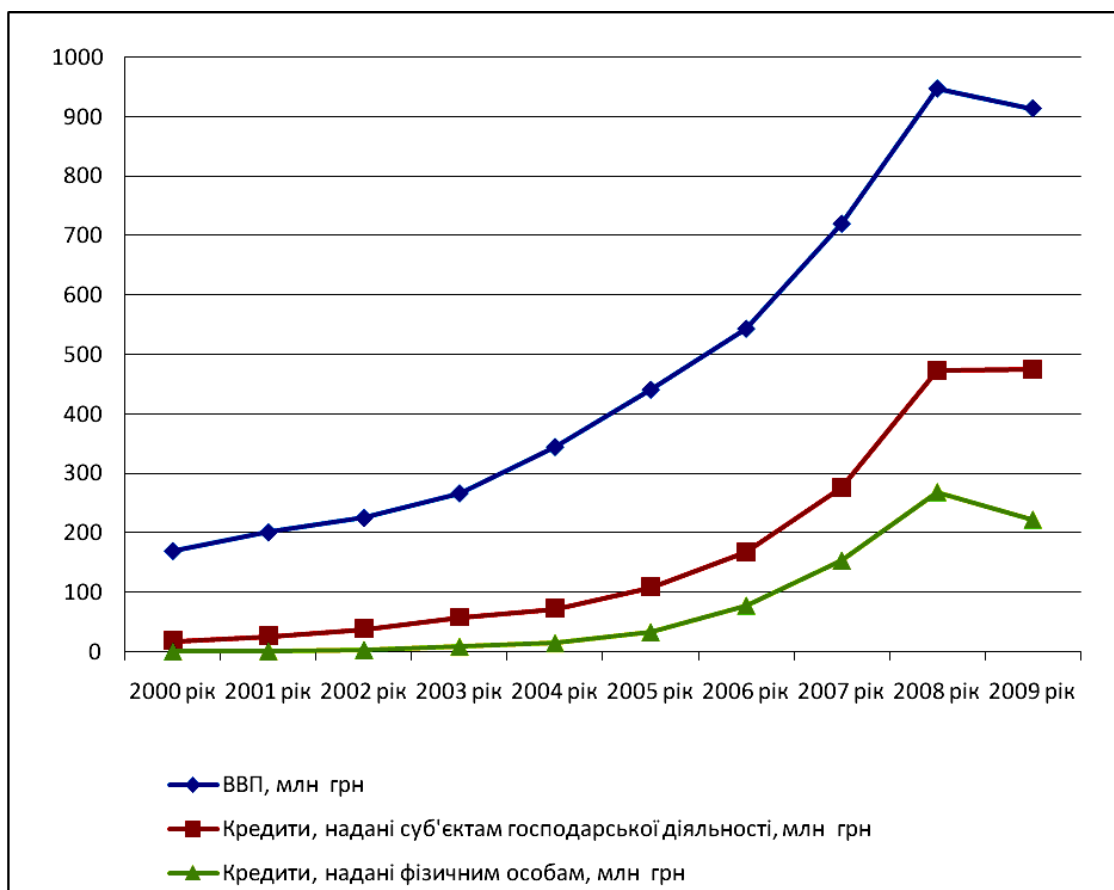

Рис. 1. Динаміка ВВП України і обсягів кредитування

Але необхідно визначити послідовність цієї залежності: в першу чергу кредитні ресурси необхідно надавати сектору реальної економіки, а потім – здійснювати споживче кредитування. Якщо в банківській системі достатньо кредитних ресурсів, то може відбуватися паралельне надходження коштів за цими напрямками, але не повинно відбуватися необгрунтоване обмеження фінансовими ресурсами осіб, що формують надходження в бюджет держави. Приймаючи рішення банк повинен базуватися на циклічності економічного розвитку

економіки держави і особливостях структури середи. Таким чином, структура середи впливу повинна розподілятися на три сектори: а) нерегульований сектор – це обмежена середа, у якій банк не може впливати на результати фінансових відносин, у цьому випадку відбувається лише констатація фактів відносно його діяльності (макрооточення комерційного банку); б) частково регульований сектор – це обмежена середа, у якій банк частково може впливати на результати фінансових відносин шляхом прийняття власних управлінських рішень (мікрооточення); в) регульований сектор – це обмежена середа, у якій банк шляхом прийняття управлінських рішень цілком може вплинути на остаточний результат фінансових відносин.

Таким чином, для забезпечення кредитними ресурсами реального сектору економіки комерційними банками можна запропонувати використовувати ряд показників:

– показник кредитування обсягів виробництва ВВП – це показник, який позначає скільки копійок кредитних грошей необхідно для виробництва 1 грн ВВП:

$$K1 = \frac{(КСГ_n + КСГ_{n-1})/2}{ВВП} \times 100\%, \quad (1)$$

де $КСГ_n$ – кредити, що надані суб'єктам господарської діяльності в поточному періоді; $КСГ_{n-1}$ – кредити, що надані суб'єктам господарської діяльності в попередньому періоді; ВВП – валовий внутрішній продукт держави;

– показник кредитування фізичних осіб, як споживачів ВВП – позначає, скільки копійок кредитних грошей необхідно надати населенню для споживання виробленого ВВП:

$$K2 = \frac{(КФ_n + КФ_{n-1})/2}{ВВП} \times 100\%, \quad (2)$$

де $КФ_n$ – кредити, що надані фізичним особам в поточному періоді; $КФ_{n-1}$ – кредити, що надані фізичним особам в попередньому періоді; ВВП – валовий внутрішній продукт держави.

Розрахуємо запропоновані коефіцієнти і дамо їм економічну оцінку (табл. 2, 3).

Таблиця 2

Розрахунок коефіцієнтів кредитування обсягів виробництва ВВП

Роки	ВВП, млн грн	Кредити, що надані суб'єктам господарської діяльності, млн грн	Середнє арифметичне значення виданих кредитів суб'єктам господарської діяльності, млн грн	Показник кредитування обсягів виробництва ВВП, %
2000	170070	18216	–	–
2001	201490	26564	22390	11,1
2002	225810	38189	32376,5	14,3
2003	267344	57957	48073	18,0
2004	345113	72875	65416	19,0
2005	441542	109020	90947,5	20,6
2006	544153	167661	138340,5	25,4
2007	720731	276184	221922,5	30,8
2008	948056	472584	374384	39,5
2009	914720	474991	473787,5	51,8

Реальний сектор економіки потребує підвищення обсягів кредитування з 2001–2009 рр., таким чином, недостатньо власних коштів суб'єктів господарювання для розширеного відтворення матеріального виробництва. З метою підтримки попиту зі сторони споживачів необхідно утримувати певний рівень обсягів кредитування фізичних осіб (табл. 2): в 2001 р. показник склав 0,6 %, в 2002 – 1 %, а вже в 2009 р. 26,9 %.

Таблиця 3

Розрахунок коефіцієнтів кредитування фізичних осіб для споживання ВВП

Роки	ВВП, млн грн	Кредити, що надані суб'єктам господарської діяльності, млн грн	Середнє арифметичне значення виданих кредитів фізичним особам, млн грн	Показник кредитування фізичних осіб, як споживачів ВВП, %
2000	170070	941	–	–
2001	201490	1373	1157	0,6
2002	225810	3255	2314	1,0
2003	267344	8879	6067	2,3
2004	345113	14599	11739	3,4
2005	441542	33156	23877,5	5,4
2006	544153	77755	55455,5	10,2
2007	720731	153633	115694	16,1
2008	948056	268857	211245	22,3
2009	914720	222538	245697,5	26,9

Динаміка показників, що представлена на рис. 2, дозволяє стверджувати, що вони мають прямо пропорційну залежність.

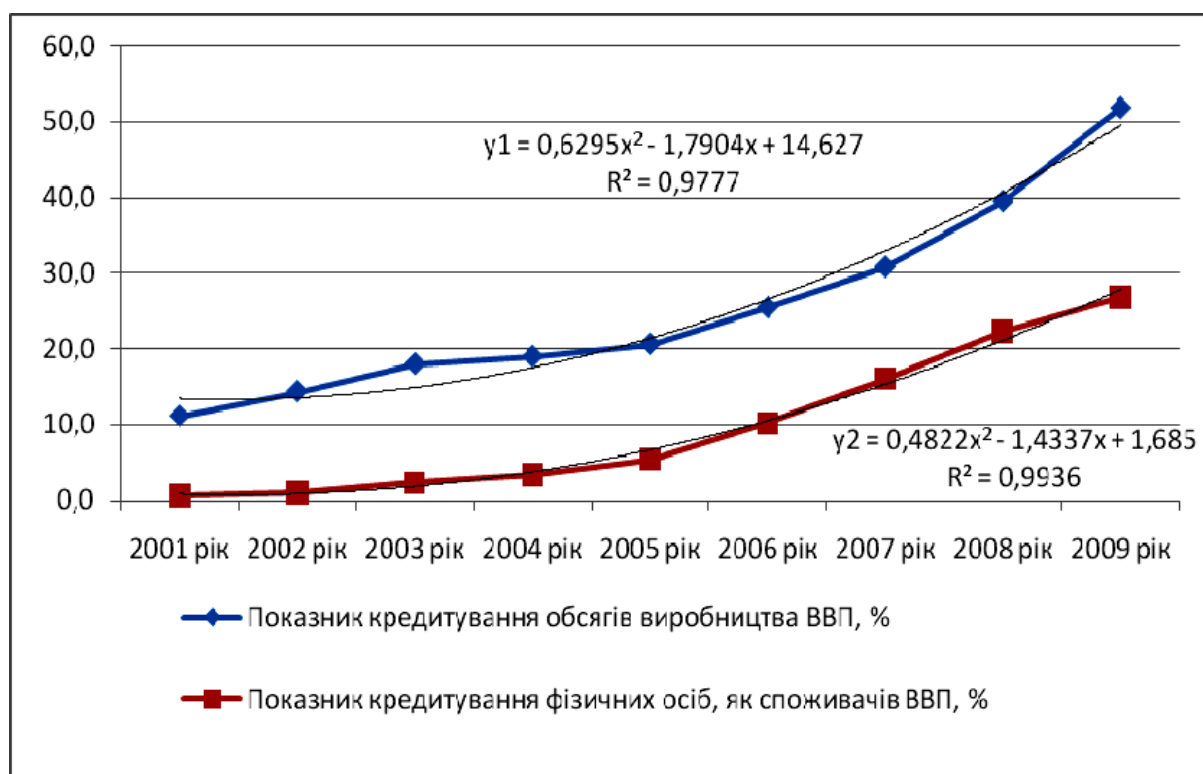

Рис. 2. Динаміка показників кредитування обсягів виробництва ВВП і фізичних осіб

Шляхом прогнозування ВВП країни і використання розроблених показників можна визначати обсяги нарощування або зменшення кредитування реального сектору економіки і фізичних осіб, в свою чергу, і розмір кредитного портфеля комерційного банку залежно від зайнятого сегменту ним на ринку грошей і ринку капіталів.

Побудована прогнозна модель визначення обсягів кредитування реального сектору економіки має вигляд:

$$Y_1 = 0,6295 \times X^2 - 1,7904 \times X + 14,627. \quad (3)$$

В результаті отримали поліноміальну лінію тренду, причому, величина довіри апроксимації (R^2) складає 0,9777, що свідчить про адекватність побудованої моделі. Прогнозна модель визначення обсягу кредитування фізичних осіб у відсотках:

$$Y_2 = 0,4822 \times X^2 - 1,4337 \times X + 1,685. \quad (4)$$

В результаті побудови моделі отримали поліноміальну лінію тренду у якій, величина довіри апроксимації (R^2) складає 0,9936, що максимально наближається до 1 – модель адекватна.

Спрогнозуємо значення показників в 2010 р.:

$$Y_1 = 0,6295 \times 10^2 - 1,7904 \times 10 + 14,685 = 59,7 \%$$

$$Y_2 = 0,4822 \times 10^2 - 1,4337 \times 10 + 1,685 = 35,6 \%$$

Таким чином, в 2010 р. необхідно здійснити кредитування реального сектору економіки в розмірі 59,7 % від ВВП, а для споживання фізичних осіб 35,6 % від ВВП.

ВИСНОВКИ

Кредитування реального сектору економіки комерційними банками – це необхідний крок до стабілізації фінансового стану держави. Запропоновані показники (показник кредитування обсягів виробництва ВВП і показник кредитування фізичних осіб як споживачів ВВП) дозволяють спрогнозувати необхідну кількість кредитних ресурсів для фінансування певного обсягу ВВП. Отримані результати дослідження мають практичне значення як для комерційних банків, так і для планування фінансово-господарської діяльності у масштабах держави.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про Державну програму економічного і соціального розвитку України на 2010 рік» [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2010. – № 33. – С. 470. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Гриценко Л. Л. Оцінка потреби реального сектору економіки України у банківських кредитах [Електронний ресурс] / Л. Л. Гриценко, І. М. Боярко. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Mre/2009_4_1/4_5.pdf.
3. Андросова О. Ф. Чинники формування кредитних ризиків та їх наслідки для банківської системи України в умовах фінансової кризи [Електронний ресурс] / О. Ф. Андросова, І. В. Михайлова // Ефективна економіка. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua>.
4. Реальний сектор економіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.glossary.ru>.
5. Перелік напрямків галузей економіки, що визначаються при акредитації органів з оцінки відповідності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.naau.org.ua/ua/documents/staff/perelik_napr.html.
6. Реальний сектор [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/Statist/macro.htm>.
7. Державна митна служба України. Наказ «Про Порядок здійснення контролю за ввезенням на митну територію України окремих товарів цільового призначення» (Порядок, п.1.2) 26.12.2003 N 913 Реальний сектор [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1078.12280.0>.